

אלפרד דה מיסה

ליל מאי

תרגום: ערן הורוביץ

אלפרד דה מיסה (1857-1810) היה סופר, משורר ומחזאי צרפתי. בגיל עשרים ושלוש היה למאהב של הסופרת ז'ורז' סנד, שהתאהבה באחר בעת מסעם של השניים לוונציה. סיפור אהבתם מתועד ברומן האוטוביוגרפי "וידויו של ילד המאה". מיסה כתב כמה מחזות שנחשבים לפסגת הכתיבה הדרמטית הרומנטית בצרפת, וביניהם הקומדיה "על מה חולמות הנערות?" והדרמה הרומנטית "לורנצצ'ו", שלא תורגמו לעברית. בעשרים שנותיו האחרונות, עם התקדמות מחלת העגבת שבה לקה, מיעט לכתוב. באותן שנים הוענק לו אות לגיון הכבוד והוא נבחר לאקדמיה הצרפתית. התוצר המובהק של השנים הללו הם שירים ליריים, ביניהם "עצבות" המפורסם ופואמות הלילה — לילות מאי, אוגוסט, דצמבר ואוקטובר. שירי הלילה שלו — ובתוכם "ליל מאי" שבחרנו לפרסם כאן — כתובים דרך דיאלוג עם ה"מוזה", שבדמותה מעורבות האם המנחמת, האהובה הנאמנה וההשראה הלירית. בכך משיג מיסה שתי מטרות פואטיות: ראשית, דמות האהובה הבוגדנית מצטיירת דרך הניגוד (או הזהות) בינה לבין המוזה. שנית, הוא עוסק בכך בשאלת השירה שלו-עצמו, בהשראתה ובמקורותיה. כך יוצר מיסה תמהיל עצמתי בין סערת רגשות לבין תודעה רפלקסיבית מוקפדת ואף אירונית.

המוזה

הוּ הַמְשׁוֹרֵר, נִשְׁק אֹתִי, זְמַר שִׁירְךָ;
מִפֶּלַע עֵנֶף נֶצֶן שֶׁל וָרֵד-פֶּר בּוֹלֵט,
אֲבִיב נוֹלֵד הָעֶרֶב; רוּחַ תְּתַלֶּהטּ,
וְנַחֲלִיאֵלִי, עֵת יִמְתִּין לְאוֹר זְרִיחָה,
כִּבְר יִתְמָקֶם בְּשִׁיחַ, תַּחַת הַפְּרִיחָה.
הוּ הַמְשׁוֹרֵר, נִשְׁק אֹתִי, זְמַר שִׁירְךָ.

המשורר

כה עמקה העלטה!
ורוח עלומה רחפה
על מחטי הארנים;
רגלה לטפה דשאים פורחים.
הו, חזיונות כה משנים
צפים ואז מתפוגגים.

המוזה

הו המשורר, זמר שירה; על הדשאים,
בלילה העמק, יתן ריחו סמדר.
וורד, עוד בתול וקנאי, נסגר
על הצרעה, חונקה בתנק-שכורים.
הקשב! הכל דומם; זכר את אהובתך.
ביתר מתיקות ישקו קרני שקיעה
לעלותו של עץ הדר בשיא פריחה;
בערב זה יפרח הכל; האדמה
תגאה מבשם, אהבה ומלמולים
כמו מטת-כלולות של נשואים טריים.

המשורר

מדוע כך דופק לבי?
מה יתקומם פתאם, בועט,
אשר יבעית את בית-חזי?
הדלת! מישוהו דופק?
והמנורה, כמעט כבויה,
כיצד תכני סגורים?
אלי! נתקפתי רעדה.
אך מי שם? אלו רק צללים;
הקול רק צלצולי ששון.
הו, הבדידות! הו, היגון!

המוזה

המשורר, זמר שירה; עסיס ילדות
 תוסס הלילה בעורקי האל.
 איני שקטה; תשוקה גדולה בי תתעלל,
 רוחות רעות שתלו בפני צמא להוט.
 הו, ילד כה עצלן, ראה, אני יפה!
 עודך נזכר בראשונה בנשיקותי?
 כיצד רכות כנפי עליה רפרפה,
 ואז צנחת, מתפח, בין ידי?
 נחמתי נפשך מיסורים מרים!
 עודך צעיר אך כבר תמות מאהבה.
 עלי להתפלל, אחרת לא אשכים;
 נחם אותי כעת, כי בתקוה אגוע.

המשורר

זו את שתקראי בשמי,
 זו את, הו מוזה מסכנה?
 משוש חי, רב-חן שמימי!
 רק את טובה, נאמנה,
 ובך תחיה אהבתי!
 הרי את כאן, בהירת-שער,
 אהבתי ואחותי!
 כי תתגלי בלילה קר,
 זהב שמלתך יאיר, יזהר,
 קרניו יפשירו את לבי.

המוזה

הו המשורר, זמר שירה; תשמע קולי.
 אני, כי ראיתי אותך שקט, משפל,
 אז כמו צפור שתשיט ברום שמימי,
 אשר תצלל לנכח מצוקת גוזל,
 הגעתי הנה, ידידי. מין שעמום
 שכל-כלו בדידות כרסם בתוך לבך;
 הן אהבה שוב נקרתה על דרכך,

וְהִיא צִלְלִית-עֲנוּג וְהַד שְׁמַחָה עָמוּם.
 גֶּשׁ וְנָשִׁיר לִפְנֵי הָאֵל; בְּמַחְשְׁבוֹת,
 בְּתַעֲנוּג אָבוֹד, בְּמִכְאוּבֵי עֶבֶר,
 נִפְלִיג בְּתוֹךְ הַנְּשִׁיקָה לְעוֹלָמוֹת
 לֹא מְכָרִים; נִפְשִׁיר בְּבִלִי-מִשִּׁים הַד קָר,
 הַשְׁגָּעוֹן, הַתְּהֵלָה – נָשִׁיחַ בָּם.
 וְיִהְיֶה כָּל זֶה חִלּוֹם, וְהִרְאִשׁוֹן בֶּסֶךְ.
 נִמְצֵא מָקוֹם שָׁבוּ, מֵרַב חֲדוּה, נִשְׁכַּח;
 נָשִׁים פָּנִינוּ שָׁם, כִּי לָנוּ הָעוֹלָם.
 הֵן קוֹרְסִיקָה פּוֹרַחַת וְאִיטָלְיָה גַם,
 וּבִיּוֹן, מְכוֹרְתִי, הַדְּבִשׁ מֵתוֹק,
 בְּאַרְגוֹס, פֶּטְלָאוֹן, אֱלִים שָׁבְעוּ קָרְבָּן,
 בְּמִסָּה הַקְּדוּשָׁה יוֹנֵת הֶבֶר תִּנְסֶק,
 בְּצוּק פִּלְיוֹן, שָׁם מִזְדַּקְרִים הָאֲרָנִים;
 וּמִפְרָצֵי תִסְלִיָּה מוֹפְזִים בָּיִם.
 בְּנִהְרוֹת כְּסוּפִים שֶׁקְפוּ הַבְּרוּרִים
 וְהַכְּפָרִים הַלְּבָנִים שְׁלֹאֲרָכֶם.
 אֵיזוֹ הֶהָזְיָה שֶׁתִּזְדַּהֵר בָּךְ?
 מִנֵּיִן הַדְּמָעוֹת שָׁזָה מוֹל זֶה נִבְכָּה?
 כְּשֶׁאֲצַבְּעוֹת וְרֹדוֹת נִגְעוּ בְּעַפְעָפֶךָ
 בְּבִקָּר זֶה, אֵיזָה מְלֶאךָ נוֹגָה
 הִנִּיחַ עַל גּוֹפֶךָ שׁוֹשֵׁן מִשְׁלֵמָתוֹ,
 גָּלָה בְּאֶזְנוֹךָ תְּשׁוּקוֹת הַיָּתוֹ?
 נָשִׁיר אִפּוֹא בְּשֵׁם שְׁמַחָה, עֲצָבוֹת, תִּקְוָה?
 נִטְבֵּיעַ בְּדָמִים גְּדוּדִים בְּמִלְחָמָה?
 נִטְוֶה סֶלֶם שֶׁל מֹשִׁי עַד הָאֱהוּבָה?
 נִבְיֵט בְּמִים הַקּוֹצְפִים לְצַד סְפִינָה?
 נִזְכִּיר אֵיזוֹ הָאֵשׁ אֲשֶׁר לְעַד תִּלְהִיט
 בְּמִנּוֹרוֹת-הַשֶּׁמֶן שֶׁל מִקְדָּשׁ שְׁמִימִי
 שֶׁבְּדִבְרֵי פוֹעֲמַת אֱהָבָה נִצְחִית?
 נִקְרָא לְלוֹקִיּוֹס: "הִגִּיעַ תוֹר הַבְּכִי!"
 נִצֵּל בְּמִי הַיָּם כְּדִי לִשְׁלוֹת פְּנִינִים
 נוֹבִיל עֵזִים בְּשִׁדּוֹת מְרֻעָה צְרוּבֵי חֲמָה?
 נִרְאָה לִמְלִנְכוּלְיָה זֶהָ רְקִיעִים?
 נִרְכֵּב לְצַד צִיד בְּרֹאשׁ גְּבֻעָה רְמָה? –

הַאֵילָה תִּבְכֶּה, אֶף תִּתְחַנֵּן, לִשְׂוֹא;
 אֶךְ זֶה נִוְלְדוּ הַעֲפָרִים יוֹנְקֵי שָׂדֶה.
 עִם זֹאת יִשְׁחַט אוֹתָהּ בְּטָקְסִיּוֹת רַבָּה,
 וְאֵת לְבָהּ יִשְׁלִיךְ כְּטָרֶף לְכֻלָּבִיו.
 אוֹ נִשְׁרֻטֵּט בְּשִׁיר עֲלֵמָה סְמוּקָה וְנֶאֱוָה,
 שְׁמוּל הַכְּנִסְיָה, יָדָה בִּיד הָאֵם,
 תִּבְחִין בְּעֵלָם שְׁהוּלָךְ אַחֲרֶיהֶן
 וְאִזּוֹ שְׁפִתֶיהָ יֵאלְמוּ בְּשַׁעַת תְּפִלָּה.
 בְּרֻטֵּט הִיא תִּבְחִין, בְּהֵד שְׁבָאוֹר,
 בְּנִקִּישֵׁת דְּרַבְנוּתִיו שֶׁל הָאֲבִיר.
 נָקִים אֵת הַגְּבוּר הַגָּאֲלִי מְקַבְּרוּ,
 וְנִצְיָבוּ, חֲמוּשׁ, בֵּינֹת שְׁנֵי צָרִיחִים,
 כֶּךְ נִחְדָּשׁ רוּמָסוֹת בְּנוֹת אוֹתָם יָמִים
 בָּהֶם זִמֵּר הַטְּרוּבָדוֹר תִּהְלָתוֹ?
 אֵת הָאֲלֹגִיָּה הֶרְפָּה נִלְבִּישׁ לְבָן?
 אוֹ שְׁמָא נְגוּלָל חַיִּי מִצְבִּיא אֲכֹזֵר
 אֲשֶׁר בּוֹטְרָלוּ, בְּשָׂדֶה הַקָּרֵב, קָצֵר
 דּוֹר אֲנוּשֵׁי שָׁלֵם, לִפְנֵי שְׂאֵל נִקְמָן
 עָרֵם תֵּל יִרְקָק, טָמֵן גּוֹפּוֹ תַּחְתּוֹ
 וְעַל בְּרֹזֶל לְבוֹ הַצְּלִיב אֵת שְׁתֵּי יָדָיו?
 אוֹ שְׁמָא נְפָרְסֵם סְאֲטִירָה יְהִירָה –
 אֵיזָה מְלַעִיז מְשֻׁמָּץ יְהֵא לְמַחְבְּרָה –
 אֲשֶׁר מִתּוֹךְ רָעַב וְשִׁכְחַת-עֲצָמוֹ,
 רוֹעֵד מֵרֵב תְּשׁוּקַת-נָקָם וְרַפְיוֹן,
 רוֹצֶה לְפַגֵּעַ בְּתַקְוָה שֶׁל הַגָּאוֹן,
 לְנִשֵּׁף עַל־דְּפָנָה מִתּוֹךְ זֶר נִצְחוֹנוֹ.
 הוּא הַמְּשׁוֹרֵר, זִמֵּר שִׁירָךְ! לֹא עוֹד אֶשְׁתַּק;
 כְּנַפִּי יִתְרוּמְמוּ עַל גֵּב זְרָמֵי אֲבִיב;
 רוּחוֹת עוֹמְדוֹת לְסַחֵף אוֹתִי רְחוֹק, רְחוֹק.
 דְּמָעָה תִּזְלַג עַל לִחְיָךְ! הָאֵל מְקַשֵּׁב.

המשורר

הו אַחוּתִי, יְקִירָתִי,
אם רק תרצי בנשיקתי,
ואם תפצת גם בדמעה –
אתן אותן ללא תלונה;
וכך זכרון האהבה
יתמיד אחרי העזיבה.
אינני שר בזכות תקווה
או תהלה או עליצות,
גם לא בשבח דאבה!
הו מוזה, שירתי גועה,
כך אאזין לדבר הלב.

המוזה

אם כן תחשב אותי לרוח זו של סתו
שזונה מבכי, שוכנת בין קברים,
שעבורה כאב הוא מעין חיים?
לנשקה – הן רק בכך תפצי עכשו.
הו המשורר, העשב השוטה בך
הוא העצלות; קדוש, עם זאת, הוא כאבך.
לא משנה מה תהיה אותה צרה,
הנח לה להחמיר; קדושה היא הפציעה
אשר מלאך שחר פער בלבך;
רק בכאב גדול שוכנת גדלתך.
עם זאת, כדי שכאבך יהיה משלם
אין כל הכרח להאלם מול העולם;
מתוך יאוש תנבע שירה הכי יפה,
ויש שירה שממית שכל-כלה יפחה.
וכאשר שקנאי, לאה ממסעותיו,
שב אל גדות הנהר מתוך הערפלים,
יאוצו אז בין קני הסוף, מכי רעב,
הגוזלים לקראת השב מן הגלים.
נדמה להם כי כבר הטרף בקרבם,
יסבו סביב האב ברב צהלתם,

תוך נַענוּעַ זַפְקִיָּהֶם הַמְזוּיָּעִים.
 וְהוּא, בְּאֻטְיוֹת, עַל סֵלַע יַעֲמֵד,
 וַיִּכְסֵם בְּצֵל הָאֶבֶר הָרוֹעֵד,
 דִּיג מֶכָּה יִגּוֹן, יִבִּיט לַעֲנָנִים
 וַיְבִין כְּנַפָּיו קוֹלֵחַ זֶרֶם מִדְּמוֹ;
 לִשְׂוֹא חֶרֶשׁ עִמְקֵי-גְלִים אֶפְלוּלָיִים;
 הַחוּף נָטוּשׁ, הֵיט כָּלוּ רִיק מִדְּגִים,
 וַיִּכְמְזוֹן לְעוֹלָלִים יִגִּישׁ לְבוֹ.
 קוֹדֵר וְחָרִישִׁי, שְׂרוּעַ עַל הַחוּל,
 חֶשׁ כִּי בָנִיו בְּתוֹךְ קִרְבָּיו חֲשִׁים לְזָלֵל.
 גַּם הַכָּאֵב רָצוּי מֵרַב הָאֲהָבָה,
 דָּמוּ קוֹלֵחַ כְּפִי שֶׁשָּׂד יִגִּיר חֶלֶב,
 אוֹ-אֵז, בְּסַעֲדַת מוֹתוֹ, יִקְרַס תַּחֲתָיו,
 שְׁכוֹר מֵרַב אֵימָה וְרֶף וְתֹאנָה.
 אֵךְ לַעֲתִים, עֵיף מִן הַגִּסְסָה הַזֹּאת,
 בְּטָקֶס הַקֶּרֶבֶן שֶׁהִתְאַרָה מְדִי,
 יִפְחַד שְׂלִדְדִּיו לֹא יִשְׁאִירוּהוּ חִי.
 אוֹ-אֵז יָקוּם וְגַם יִפְרֹשׁ מְלוֹא כְּנָפּוֹ,
 יַחֲבֹט עַל לִבָּבוֹ, יַצּוּחַ צּוּחָה פְּרָאִית
 אֲשֶׁר תַּחֲרִיד אֶת שְׁמִי הַדְּמֻדוּמִים,
 כֶּךָ שְׁעוֹפּוֹת-הֵיט יִמְרִאוּ בְּשִׁנִּית,
 וְהַנּוֹסֵעַ הַבוֹדֵד בְּתוֹךְ דּוּגִית
 יַחֲוֹשׁ בְּמִנֹּת וַיִּזְעַק לְאֱלֹהִים.
 הוּא הַמְשׁוֹרֵר, כֶּךָ יַעֲשׂוּ מְשׁוֹרְרִים.
 יַצְהִילוּ בְּמִשְׁתִּים אֶת רוּחַ הַבְּרִיּוֹת;
 עַם זֹאת, הַמַּעֲדָן אֲשֶׁר הֵם מַגִּישִׁים
 עֲשׂוּי מִבְּשׂוֹר-לֶבֶם, עָרֵב לְמִלְתָּעוֹת.
 וּבְאֲשֶׁר יִשְׁיחוּ בְּתַקּוּוֹת כּוֹזְבוֹת,
 בְּעֶצֶב וּבְשִׁכְחָה, בְּאֲהָבוֹת,
 לֹא יִמְצְאוּ בְּכֶךָ מְרֻגָּע לְלִבָּבָם.
 שִׁירָם דּוֹמָה לְחֶרֶב עֲשׂוֹיִת פְּלֹדָה
 אֲשֶׁר תִּזְהִיר וּתְסַנּוֹר בְּרִקְנוּדָה
 אֵךְ בְּחֻדָּה תְּלוּיּוֹת כְּמָה טְפוֹת שֶׁל דָּם.

המשורר

הו מוֹזֶה, חֲזִיוֹן לְהוֹט,
עֲצָרִי: יוֹתֵר אֵינִי יָכוֹל,
כִּי אֵין לְכַתֵּב עַל חוֹל
דְּקָה לְפָנַי בּוֹא הַגָּאוֹת.
חֲלָפָה עֵת הַיּוֹתִי צָעִיר
בָּה שָׁשׁוּ שְׁפָתוֹתַי לְשִׁיר
לֹא הִפְסַק, כְּמוֹ צָרָר.
מֵאֵז סִבַּלְתִּי רַב מְרָה,
וְאִם לְקֻצֵּת מִן הַצָּרָה
אֶתֵּן בְּטוֹי בְּקוֹל שִׁירָה
יִפְקַע קוֹלִי כְּמוֹ מִיתָר.